

Språkstimulerande förhållningssätt

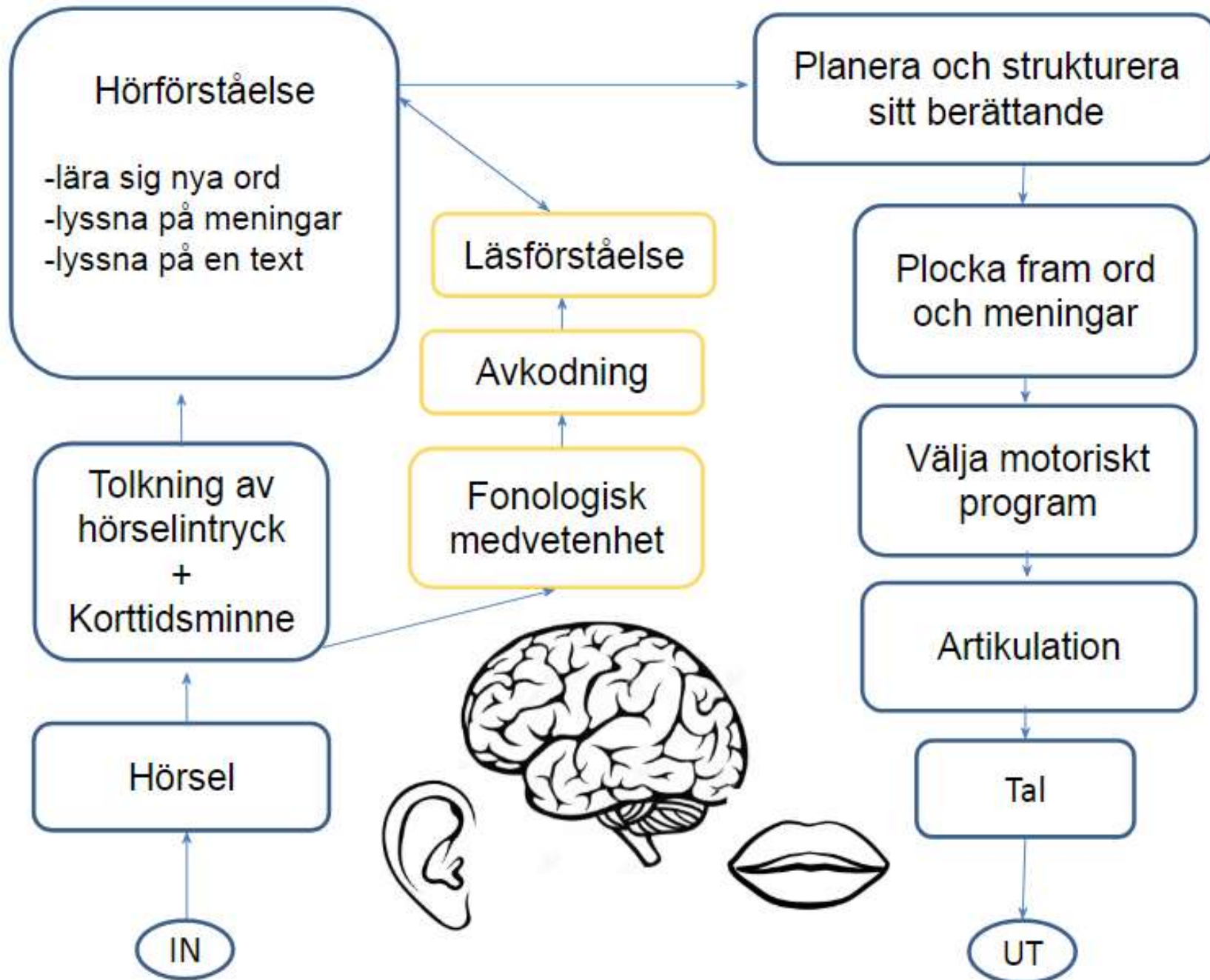
- Att stötta barns språkutveckling i vardagen

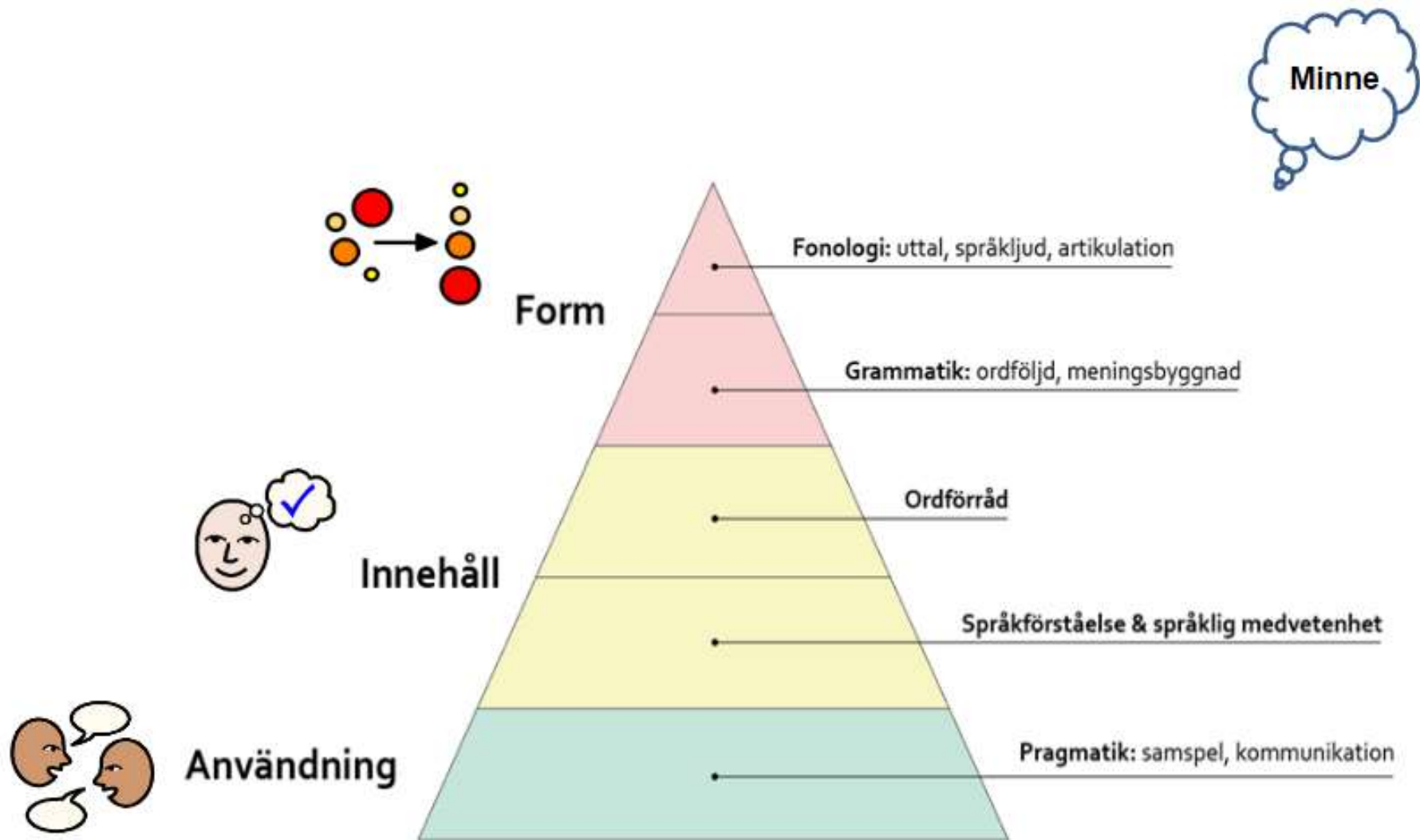
Logopederna i Västerbotten

Idag kommer vi att prata om...

- Vad är språk?
- Hur ser den förväntade språkutvecklingen ut?
- Vad kan avvika?
- Vad kan logopeden erbjuda?
- Vad kan förskolan göra och erbjuda?
- Vad kan jag som förälder göra?

Vad är språk?

Flerspråkighet!

Många språk är en styrka!

Barn som växer upp med flera språk börjar prata vid samma ålder som enspråkiga barn.

Utvecklingen följer i stora drag den utveckling som sker hos enspråkiga barn i respektive språk.

Flerspråkighet orsakar inte en långsam tal- och språkutveckling. Språkstörning påverkar alltid alla språk.

Olika ord på olika språk, i olika situationer

Den förväntade språkutvecklingen -det första året

- Det nyfödda barnet – kommunikation genom skrik
- 2 månader – svarsleende, enkelt samspel
- 3 månader – svara förälders tal med joller eller ljudande
- 5-6 månader – enstavigt vokaljoller baaaaaaa, däääääää osv

Den förväntade språkutvecklingen -det första året

- 6 månader – jollrade sekvenser bababa, dädä, mama
- 8-10 månader – barnet känner igen enkla ord som mamma, titta. Börjar peka och använder gester. Vinkar för att säga hej då. Reagerar på sitt namn. Intresse för samspelslekar som titt-ut. Gör ljud för att påkalla uppmärksamhet.
- 8-16 månader – debut av talade ord.

Den förväntade språkutvecklingen 1-2 år

- 12-14 månader – förstår minst 20 ord
- Ca 18 månader – ordförrådsspurt. Först substantiv, sedan verb.
- 2 år – förstår 200-2000 ord. Kan säga 50-100. När barnet har lärt sig ungefär 50 ord börjar hen kombinera dem i fraser.
- 2 år – kan använda vardagliga fraser som ”ses imorgon”
- Imitera och härmar andras tal.

Den förväntade språkutvecklingen 2-3 år

- Barnet talar nu i satser som "stor bil", "äta mat", "mera gunga". Mot slutet av perioden kan barnet bilda tre ord långa satser, som "mamma kör bil".
- Barnet förstår instruktioner som "lägg boken på bordet" och kan följa med i enkla berättelser.
- Barnet ställer själv frågor, och kan svara på frågor som "vad gör du" och "vem är det".

Den förväntade språkutvecklingen 2-3 år

- Grammatiken är fortfarande omogen, men barnet har börja använda prepositioner, plural och ägande-form (mammaS kaka).
- Vid tre års ålder bör de som känner barnet väl förstå det mesta av vad barnet säger. Det är helt normalt att alla språkljud inte fallit på plats.

Den förväntade språkutvecklingen 4 år

- Barnets språk blir allt mer likt hur vuxna talar.
- Ökat ordförråd och mer avancerad grammatik.
- Vissa språkljud, som r, sje och tje kan fortfarande vara utmanande att uttala.
- Talar nu i längre meningar och kan hålla en röd tråd i berättandet.

Den förväntade språkutvecklingen 5-6 år

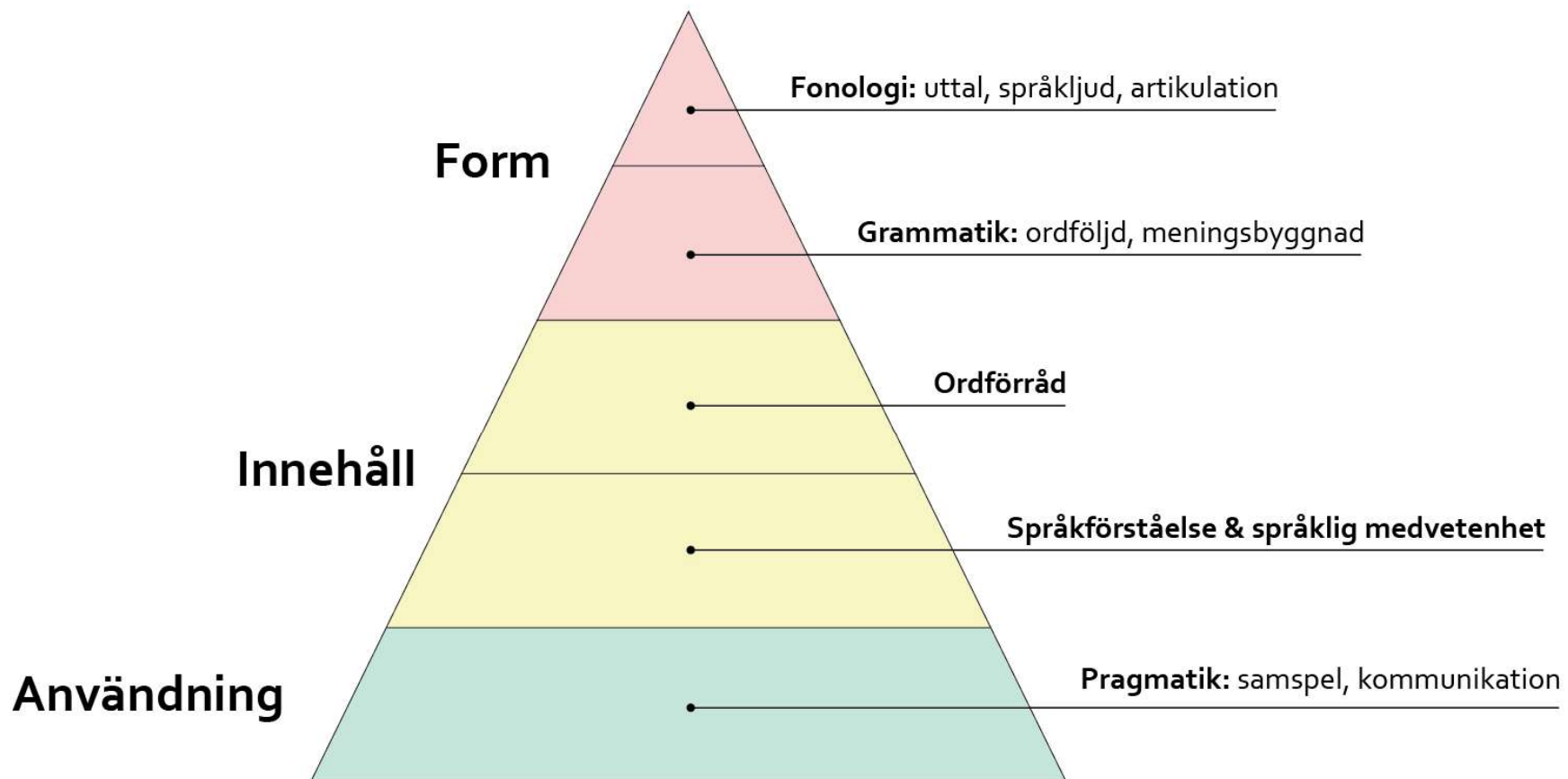
- Har ett språk som i stor utsträckning liknar de vuxnas. Ordförrådet fortsätter att utvecklas.
- Barnet kan nu anpassa sitt språk efter lyssnaren, och till exempel prata i enklare meningar med små barn.
- Visar ofta ett intresse för bokstäver och vad som står på skyltar. Har ofta lärt sig läsa och skriva vissa ord, som det egna namnet.

Den förväntade språkutvecklingen 5-6 år

- Kan höra vilka ord som rimmar, och till exempel vilket av orden "katt hund hatt" som ska bort. Kan binda samman ord och höra vad det blir om man sätter ihop "fot" med "boll".
- Vissa grammatiska böjningsformer kan fortfarande vara svåra -> "mamma gedde mig den".

Vad kan avvika?

Logopedens roll

- Remissgång
- De insatser vi ger – vårdprogram
- Elevhälsan
- Samarbetspartners – vidareremittering till exempelvis psykolog

Vad kan förskolan göra/erbjuda?

- En fantastiskt språkstimulerande och utvecklande miljö!
- Inte möjligt att begära individuell språkträning, men dela gärna med er av material från logoped att arbeta med i smågrupper.
- Möjlighet till stöd från specialpedagoger, kopplade till förskoleområdet.

Förskoleavdelning med språkinriktning

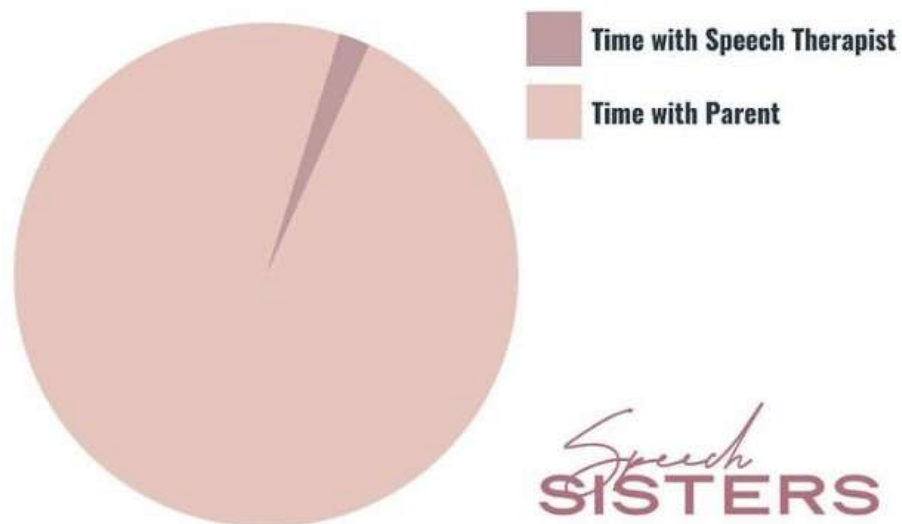
Kuben (Umeå)
Pippi (Lycksele)
Humlan (Skellefteå)

Vad kan ni som föräldrar göra?

...och varför är det viktigt att träna språket även i hemmet?

TIME SPENT HELPING YOUR CHILD IMPROVE COMMUNICATION SKILLS

Speech
SISTERS

Hur ska vi göra då?

Det här med att hitta ett språkstimulerande förhållningssätt som genomsyrar *vardagen*...

Förhållningssätt -generella råd

- Lyft skulden från barnet!
  - ”mina öron hinner inte med...”
  - ”min tunga och är också busig ibland”
- Berömma och bekräfta innehåll
  - ”vad spännande saker du berättar!”
- Passiv korrigerings (och bygg ut). Inga pekpinningar, ge barnet en fräsch ljudbild av hur ordet låter
- Tänk språklig ålder – inte biologisk

Generella råd

- Var lyhörd, ta chansen till samtal och samspel där barnet har sitt fokus:
  - *Batman!*
  - *Ja, titta Batman! Batman flyger!*
  - *Batman flyger snabbt. Tror du han har bråttom?*

  - *A-a!*
  - *Ja, titta hunden! Stora hunden! Vov-vov!*

- Sjung sånger!

Generella råd

- Anpassa taltempo och satslängd. Repetera och ta om det du säger, men med nya ord:
  - *Nu ska vi ut och gå, vi tar en liten promenad*
  - *Nu ska vi åka bil. Vi ska åka bil till affären. Vi ska åka och handla.*
- Låt barnet vara med i aktiviteter i vardagen som du sätter ord på:
  - *Nu ska vi duka bordet, nu tar vi fram tallrikar – och där står glasen...*

Generella råd

- Ställ öppna frågor som lockar till berättande, eller locka till tal genom att själv berätta något:
  - *Idag åt jag fiskpinnar till lunch...*

Generella råd

- Lek roll-lekar och lekar som är föreställande
- Spela spel
- Sätta ord på barnets lek (vara hockeykommentator)
- Planera leken – vara rävig!

Generella råd

- Anpassa skärmtid och TV-tittande. Ej språkutvecklande för små barn. Sitt med och kommentera, eller prata tillsammans om vad som händer i filmen eller spelet

Tecken som stöd till talat språk

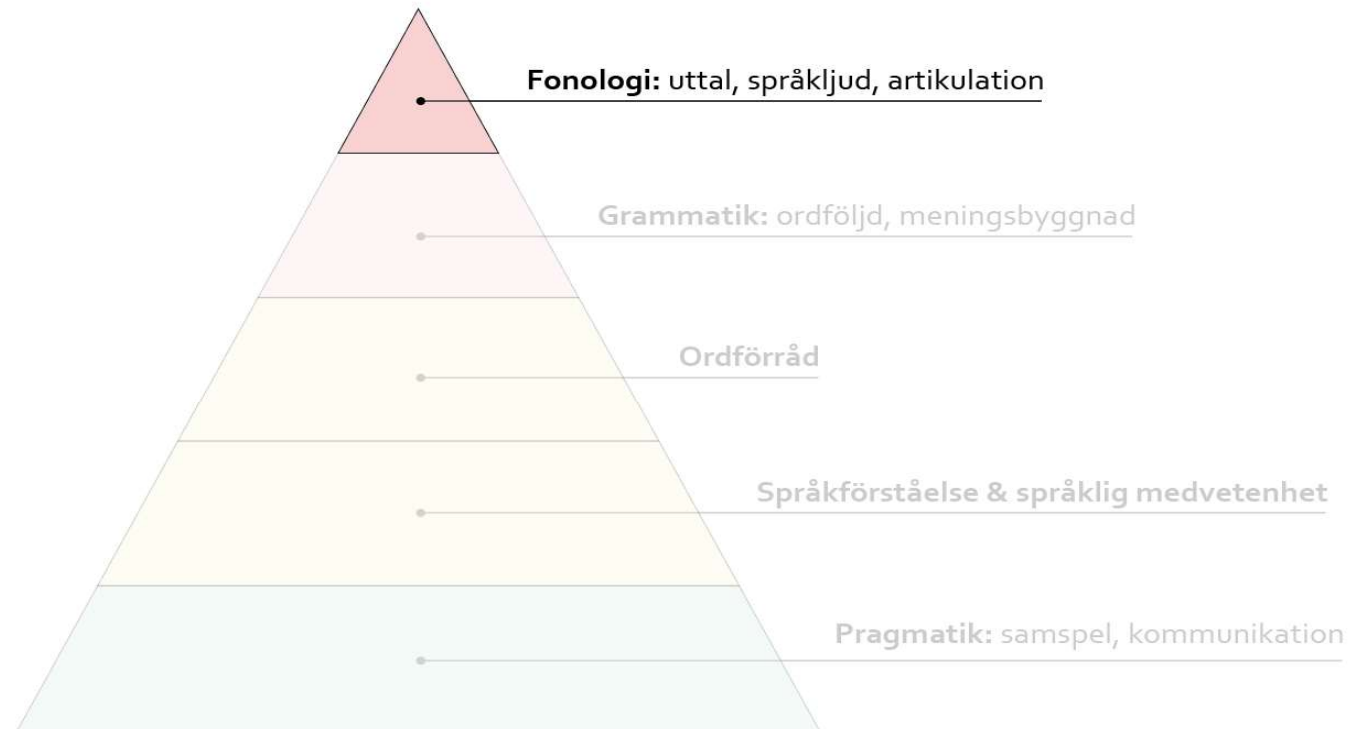
- Vanlig språkstimulerande åtgärd!
- Tecken, lånade från svenska teckenspråket
- Förtydligande – den vuxne sänker taltempot och riktar sig till barnet
- Enklare att forma tecken än ord
- Stannar kvar längre, tydligare avgränsat i jämförelse med orden i en mening
- Tecken i kombination med det talade ordet
- Språkstimulerande, även på längre sikt (Goodwyn et. al, 2000)

Bildstöd

- Varför?
- Hur?
  - Struktur
  - Strategi
  - Kommunikation
- Fotografera i vardagen och återberätta vad ni gjort med stöd av bilderna

Språkets form: ljuden (fonologi)

Fonologi

- Passiv korrigerigering – barnet säger ex. "tolen", den vuxne svarar "ja, SSSolen SJE-iner"
- Böcker som fokuserar på språkljud
- Spel t.ex. lotto och memory

Språkstimulerande förhållningssätt
- Att stötta barnets språkutveckling i vardagen

Fonologi

Vardagsträning i farten!

Språkstimulerande förhållningssätt
- Att stötta barnets språkutveckling i vardagen

Fonologi

Sortera leksaker efter vilket ljud ordet börjar på

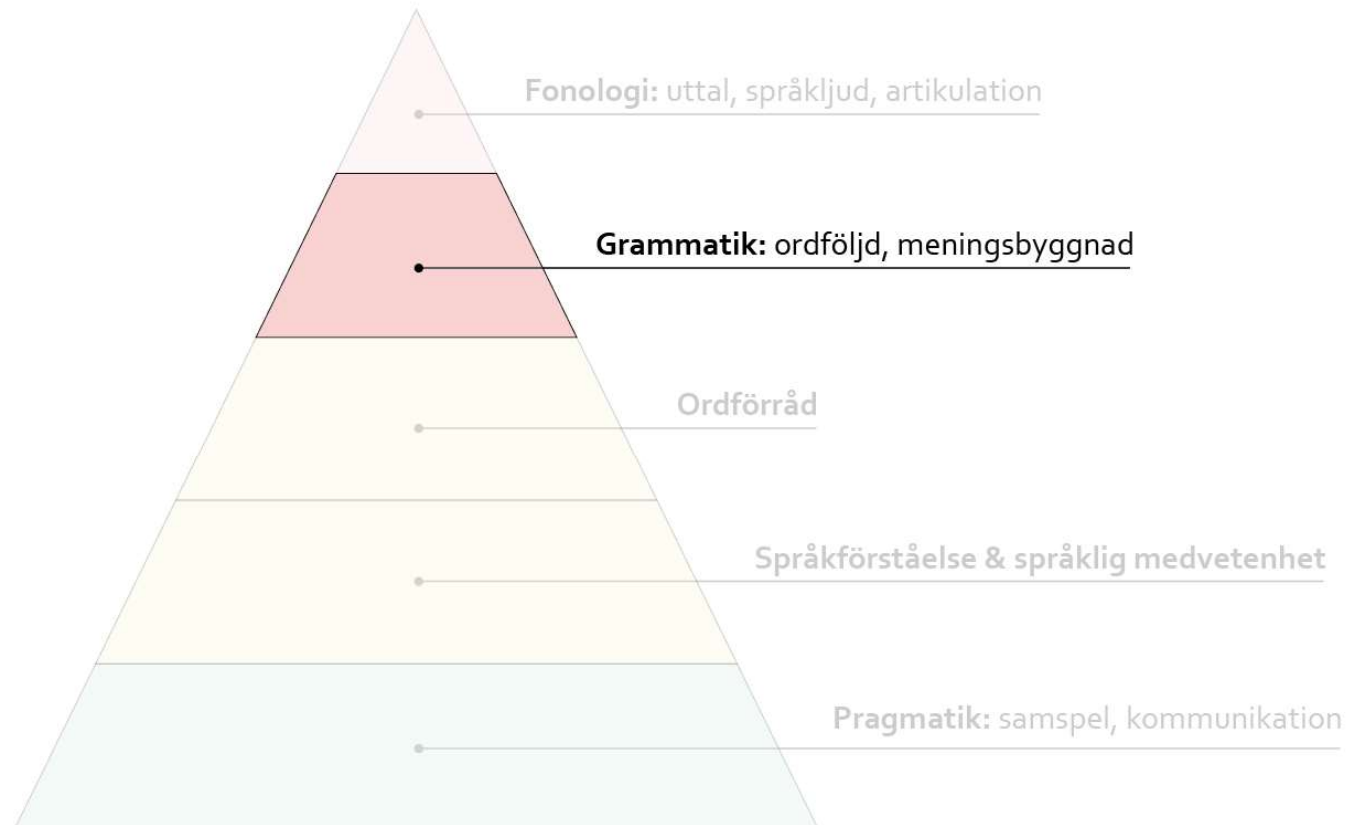
Språkstimulerande förhållningssätt
- Att stötta barnets språkutveckling i vardagen

Fonologi

- Lek lyssna-lekar som ”finns det något ssss i ssssol?”
  - Kan kombineras med sådant som skattjakt, bokläsning, spel, lek
- Lek med ljud och härma varandra när ni t ex kastar boll eller bygger pussel

Språkets form: orden (grammatik)

Grammatik

Grammatik: träna lägesbegrepp i vardagen

Språkstimulerande förhållningssätt
- Att stötta barnets språkutveckling i vardagen

Grammatik

Grammatik: träna storleksbegrepp i vardagen

Språkstimulerande förhållningssätt
- Att stötta barnets språkutveckling i vardagen

Grammatik

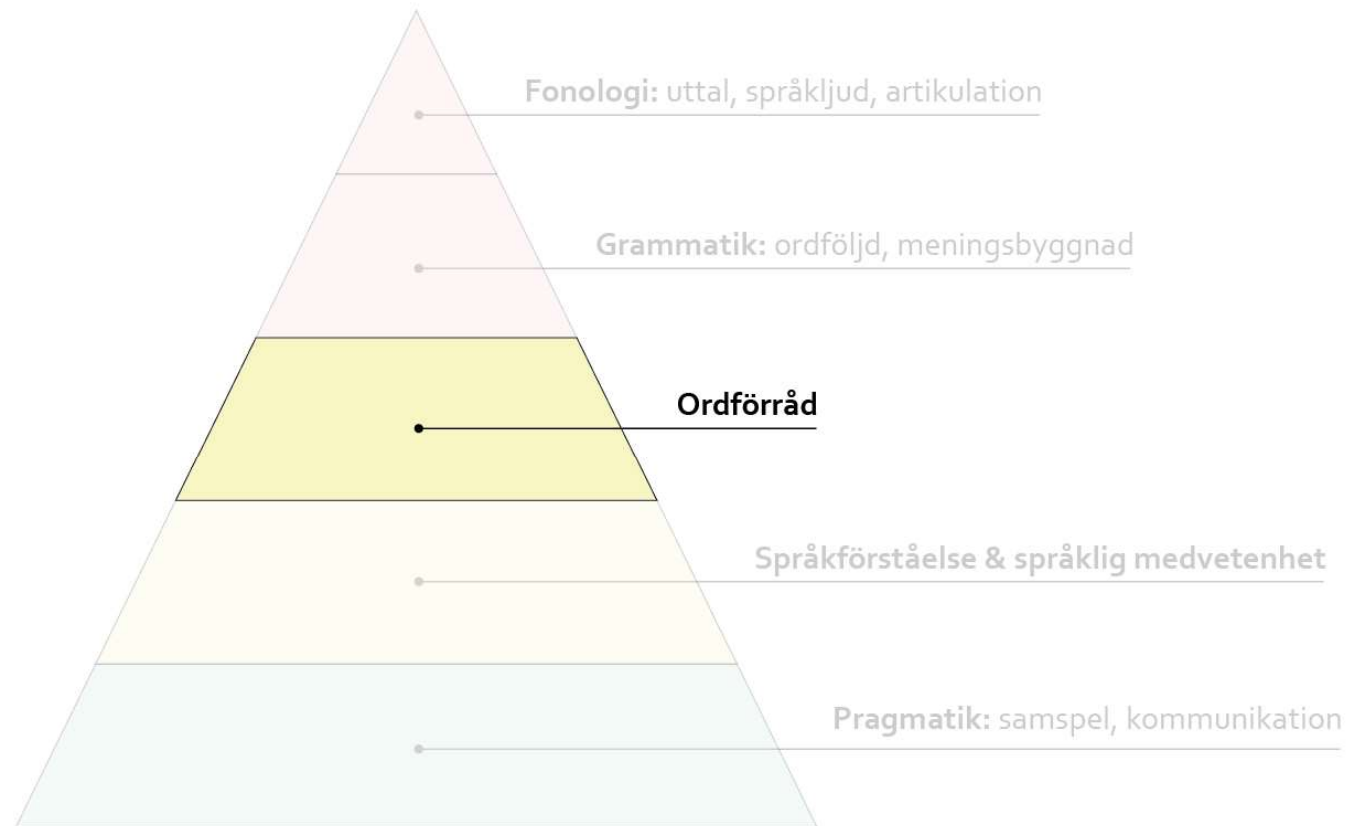

Komparation;   Vilken är stor – större – störst?
Vilken åker fort – fortare – fortast?

Grammatik

- Träna pronomen han/hon genom att betona de orden när du pratar om personer: ”Johan är en pojke, HAN är din kompis”.
- Träna verbformer och tempus genom att återberätta gemensamma minnen o dyl.

Språkets innehåll: ordförrådet

Ordförråd

- Benämna och sätta ord på allt!
- Träna färger och storleksbegrepp i vardagssituationer, som när ni sorterar tvätt eller plockar ur diskmaskinen.
- Träna verb genom att själv kommentera och sätta ord på det barnet gör; du SPRINGER, du nästan RUSAR!
- Lek med motsatsord: den som inte är lång är...

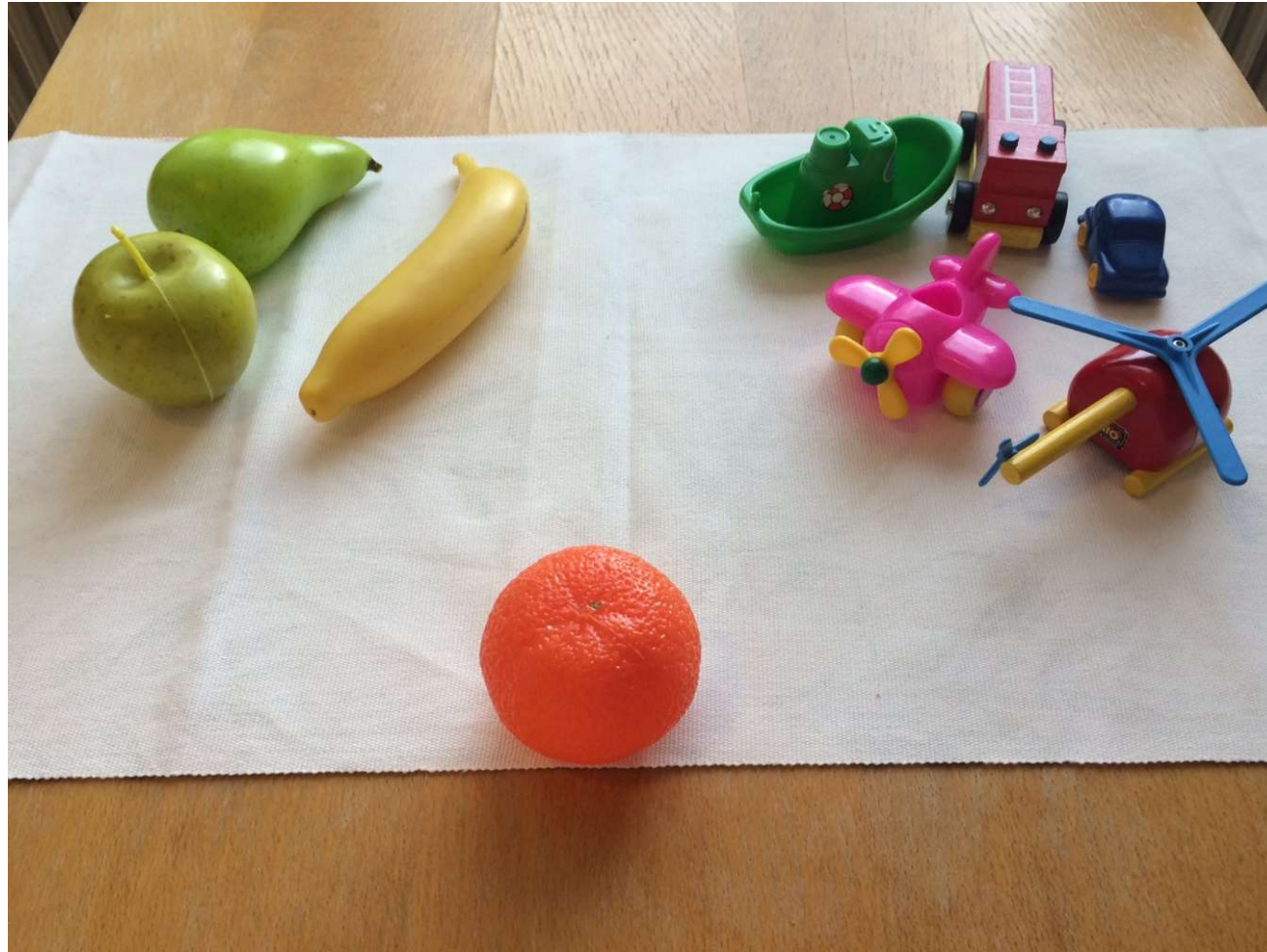
Ordförråd

- Vilken ska bort?
  - Lägg ett antal föremål t.ex. på bordet eller golvet, varav alla utom ett hör ihop med varandra på något sätt, t.ex. en gaffel, kniv, sked, mössa -> mössa ska bort eftersom resten är bestick/sådant man äter med
  - Fundera tillsammans på vilket sätt sakerna hör ihop med varandra

Ordförråd

- Läsa böcker, låt barnet vara med och berätta, benämna bilder i boken
- Läs gärna samma saga många gånger

Ordförråd

Träna förståelsen för hur ord hänger samman i *kategorier* genom sorteringslekar

Ordförråd

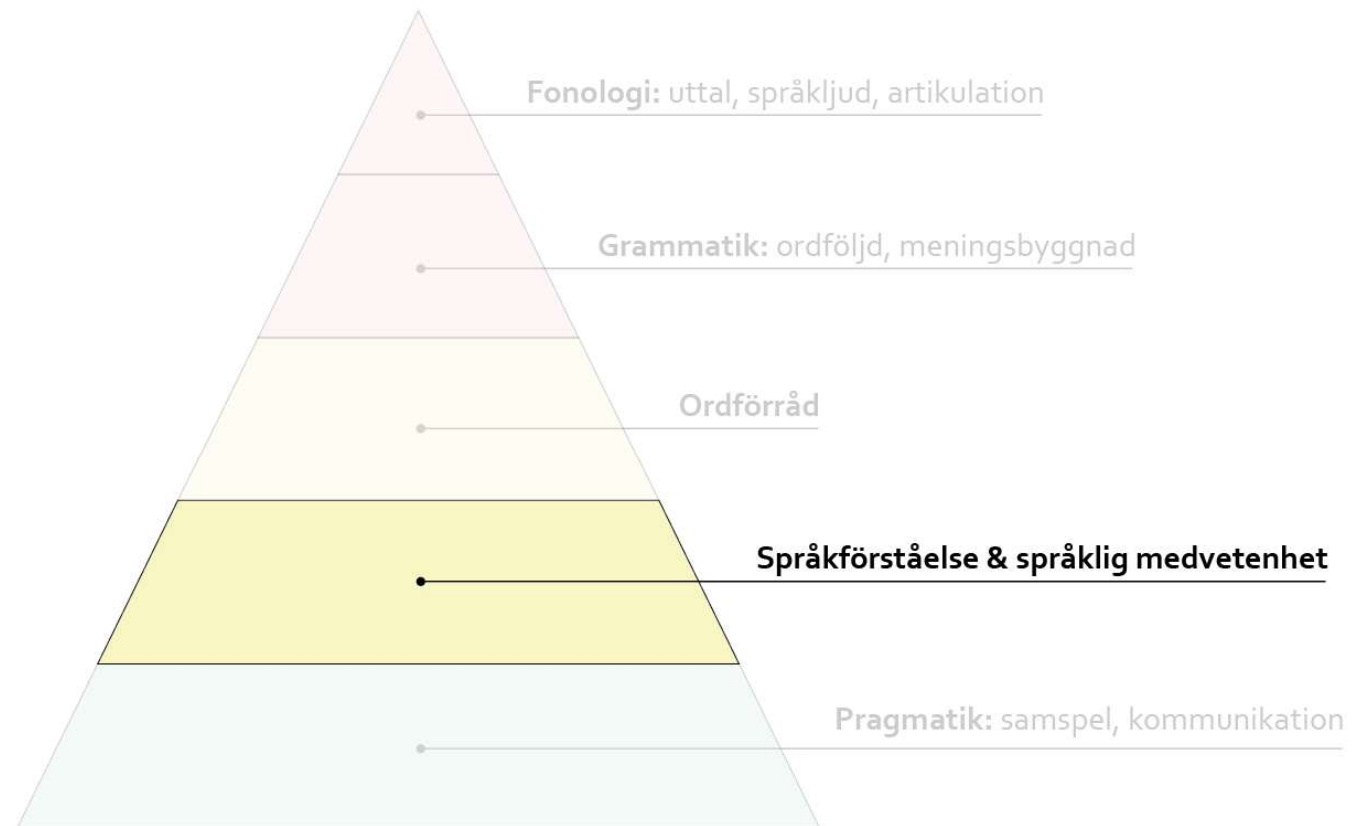
Eller lite klurigare...

Språkstimulerande förhållningssätt
- Att stötta barnets språkutveckling i vardagen

Ordförråd

- Packa upp matkasse
  - benämna vad ni packar upp, sortera efter kategorier såsom frukt, grönsaker, dryck

Språkets innehåll: språkförståelse

Språkförståelse

- Anpassa ditt eget taltempo. Tala på ett konkret sätt, men förenkla inte i onödan. Upprepa det du säger, med lite andra ord; ”vad du ser fundersam ut, det ser ut som att du tänker och undrar något”
- Anpassa satslängden. Dela upp långa instruktioner: ”gå ut i hallen – och hämta din väska”

Språkförståelse

- Lek **gissa-lekar** under lek, promenaden hem från föris eller i bilen på väg till affären:
  - ”Jag tänker på ett djur som skäller, går i koppel och jagar katter...”
- Lek ”**bestämma-lek**”:
  - t.ex. ”mamma ska krypa under bordet”
  - Övar att *ge instruktioner* på ett begripligt sätt, och att *själv tolka det andra ber dig göra*
- Lek **skattjakt**: ge korta ledtrådar i flera steg som leder vidare till en gömd leksak eller mumsbit
  - Gå till den plats där vi lagar mat!
  - Gå till platsen där vi gör smutsiga kläder rena!

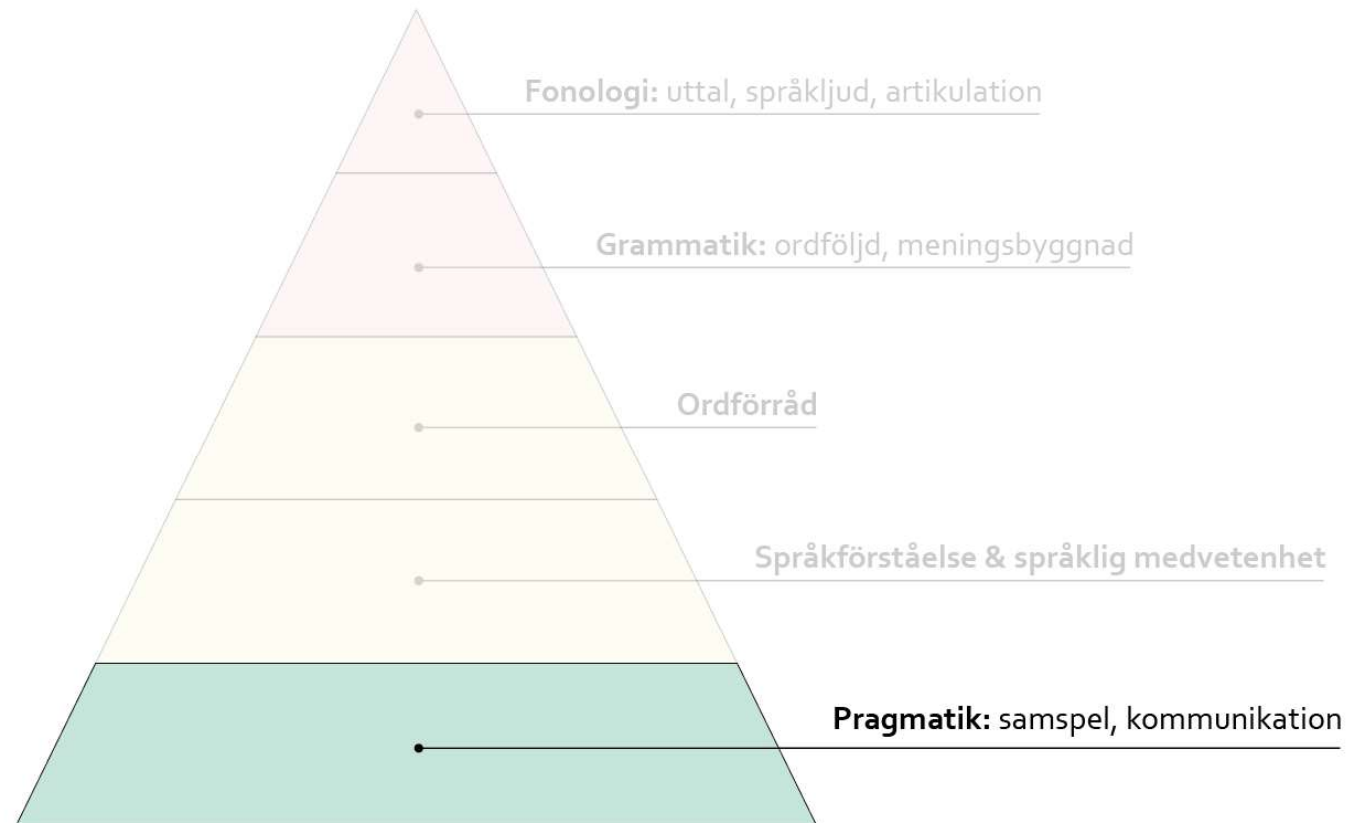

Språkförståelse

Ge barnet små uppdrag och instruktioner som blir längre och svårare efter hand. Frångå det vardagliga och återkommande. Duka tokigt-leken!

Språkets användning: kommunikation och samspel (pragmatik)

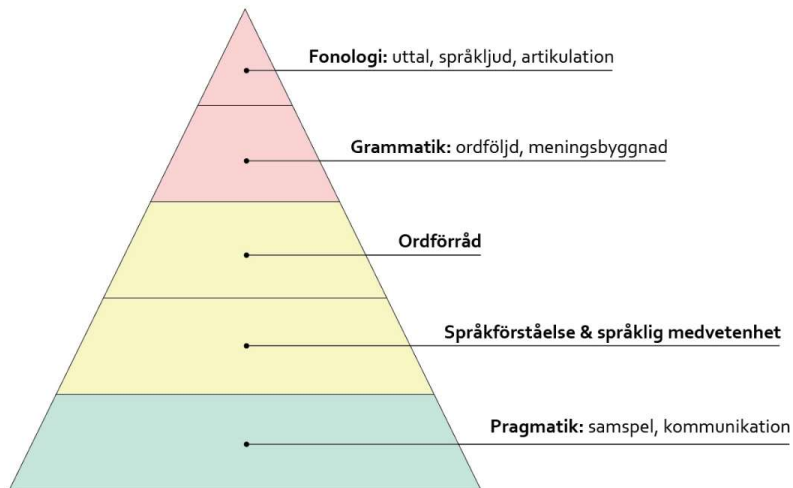
Pragmatik

- Lekar som kräver turtagning. Att själv härma barnet för att skapa intresse för hen att själv imitera.
- Sitt med när barnet tittar på film, och prata om varför personerna agerar och reagerar på det sätt som de gör.
- Läs böcker och resonera på samma vis om varför karaktärerna uppträder som de gör.

Pragmatik

- Träna på tolkning av ansiktsuttryck genom att t ex fota er själva när ni gör olika miner, hjälps åt att sätta ord på känslouttrycken
- Uppmärksamma barnet på vems tur det är att prata, osv. Förtydliga genom att säga "nu ställde jag en fråga till dig" o liknande.
- Leka "göra-lika"

Appar – koppla till Språkberget

Fonologi och grammatik:

- Fonemo: *uttal*
- Ljuda med Boo!: *uttal*
- Babbapp
- Mambo: *grammatik, kategorisering, uttrycksförmåga*

Ordförråd och språkförståelse:

- Spökbus: *lägesord, passivt och aktivt*
- Mambo: *grammatik, kategorisering, uttrycksförmåga*
- Monsterlandet 1 & 2: *begrepp – förståelse & produktion*
- Färger och fordon: *ordförråd, färger, tolkning av instruktioner*
- Bornholmslek
- TSP lex – *teckenapp*

Pragmatik:

- Toca tea party: *turtagning och delad uppmärksamhet*

Det utvecklas så otroligt mycket nytt hela tiden...

Pappas appar <http://www.pappasappar.se/>

Skolappar <http://www.skolappar.nu/>

Appstöd <http://www.appstod.se/>

Om du ska minnas 3 saker, minns dessa:

Se det som ett förhållningssätt (inte en regelbok)

Lyssna på vad som sägs, inte hur det sägs

Prata och läs mycket med era barn

Tack för oss!